

Mere tid til bedre forskning

Forskningens og forskningsbibliotekernes landskab forandrer sig hastigt, og det stiller nye krav til bibliotekernes forskerservice. Men hvad findes der af services, hvordan kan en best practice se ud, og hvordan bliver bibliotekerne en mere integreret del af forskningens kredsløb. På KUBIS har man set på sagen.

Af Asger Væring Larsen avla@kb.dk og Thea Marie Drachen thmd@kb.dk, Det Kongelige Bibliotek

Forskningens og forskningsbibliotekernes landskab er i færd med at forandre sig, hvilket blev undersøgt og beskrevet i DEFF-rapporten fra 2009: *“The Future of Research and The Research Library”*¹. En af konklusionerne var, at universiteterne og universitetsbibliotekerne udvikler tættere bånd, og at bibliotekerne i højere grad end før inddrages i forskningsprocessen. Denne udvikling medfører et større behov for fokus på forskerservices fra forskningsbibliotekernes side.

På Københavns Universitet (KU) og Københavns Universitets Biblioteks- og Informationsservice (KUBIS) sammensatte Bertil Dorch og Asger V. Larsen derfor en liste med de support-services, der eksisterer nationalt og internationalt, i Videncenter for Videnskabelig Kommunikation. Da området nyder stigende opmærksomhed, fik vi af universitetsbibliotekaren til opgave at analysere dette, med henblik på at identificere og beskrive nationale og internationale best practices.²

Nyt og gammelt

Da vi begyndte at spørge til fænomenet forskerservices i vores netværk, fandt vi ud af, at selvom termen er relativt ny, så er mange af de relevante services slet ikke nye. Bibliotekerne har altid haft services og support af individuelle forskere og forskningsinstitutioner som deres kernekompetencer. Herudover spænder de forskellige services over en masse forskellige typer information, objekter, systemer og resurser. Så forskerservices er umiddelbart mere udbredt end først antaget. For at danne et overblik foretog vi en undersøgelse af, hvor mange og hvilke services, de nationale og internationale institutioner tilbyder. Dette nødvendiggjorde, at vi først besvarede spørgsmålene: Hvad er en forskerservice? Hvad er en succesfuld service? Hvordan identificerer vi en best practice-institution?

Vi valgte at fokusere på de services, der henvender sig direkte til forskere, og ikke umiddelbart er tilgængelige for studerende eller andre målgrupper. Vi kunne også have fokuseret på services, der indholdsmæssigt har forskning som formål, men dermed ville vi komme til at udelade services, der faktisk hjælper forskeren. Vi landede på følgende definition:

• *“En forskerservice er en service, der gør det muligt for en forsker at bruge mere tid mere effektivt til forskning og bidrager positivt til kvaliteten af forskningen”.*

Vi begyndte med en undersøgelse af udbuddet af denne type services på danske universitetsbiblioteker. En lang liste med forskellige typer var resultatet, som fx besøg af informations-specialist, ”hosting” af elektroniske tidsskrifter, forskningsregistrering, reference-håndtering osv. Vi inddelte de forskellige services i kategorier, der er dækkende uden at overlappe for meget (se neden for).

Best practice-institutioner

Ved at undersøge et antal udvalgte internationale biblioteker³ prøvede vi at identificere de biblioteker, der kunne betegnes som best practice-institutioner ud fra vores definition, af hvad best practice er: 1) et stort antal services (indikerer et stort fokus på området), 2) et varieret udbud (tyder på at man forsøger at dække det fulde spektrum af forskningsdiscipliner), 3) tilstedeværelse af udgiftstunge services (indikerer at institutionen er villig til at tildele området midler) og 4) man tilbyder innovative services (kan være udtryk for dedikation).

Vi fandt, at de services der er mest udbredt internationalt, fordeles sig på alle kategorierne, undtagen forsknings-workflow services. Så bibliotekerne har øjensynligt et bredt fokus, men hvad med de ualmindelige services – de gode ideer? Vi identificerede ualmindelige services i næsten alle kategorierne, og ud fra dette udarbejdede vi en liste med best practice-institutioner inden for de enkelte kategorier:

• *Personlige services, fx besøg af en informationsspecialist [der er også personlige services indeholdt i flere af de andre kategorier].*

I denne kategori noterede vi os særligt den udvidede personlige service, som The National University of Singapore tilbyder nyansatte forskere: Ud over det almindelige tilbud om at møde en informationsspecialist og blive vist rundt, bliver forskerne også indbudt til et møde på biblioteket i mere holistisk og social sammenhæng – som et nyt familiemedlem.

• *Forsknings-administration, fx bevillingsansøgninger, strategisk rådgivning.*

Foto: Library of Congress

Forskertjeneste defineres som en tjeneste, der gør det muligt for en forsker at bruge mere tid mere effektivt til forskning og bidrager positivt til kvaliteten af forskningen.

Selvom det generelt er ualmindeligt, at biblioteker er direkte involveret i forskernes administrative opgaver, som fx at ansøge om fondsmidler, lave reviews af fondsansøgninger osv., er det en ret almindelig opgave for andre afdelinger på universiteterne. Set i det lys skiller Bournemouth University Library sig ud, da det udgør en del af universitetets interne ansøgnings-review process.

- *Hjemmeside-information, fx til forskere om dedikerede services.*

I denne kategori excellerer Bournemouth University alene gennem sit imponerende antal services, og den store variation i de emner, som tilbydes forskerne både på universitetets og bibliotekets hjemmesider. For eksempel dedikerede forsker-sider indeholdende forskellige guides som en links-side til forskellige resurser: avanceret søgning, information om patenter and standarder, citations-søgning, Statistical Data Services (der har links til mangfoldige dataresurser og vejledning i hvordan man bruger dem), og guiden "Critical Evaluation of Resources", der forklarer kort om publikation og -strategi mm. På universitetets hjemmeside om forsker-support, bliver en lang række services præsenteret: Råd om projekt-design, dataindsamling, dataanalyse og rapportskrivning, udarbejdelse af interne publikationer, indsendelse af manuskripter til tidsskrifter på den engelske "autoritetsliste" (Research Assessment Exercise, der er deres forskningsevaluering), udarbejdelse af fondsansøgninger, rådgivning om forskningsprojekter, data-management og -opbevaring og upload af publikationer til det institutionelle repository.

- *Kurser, fx om forskningsrelaterede værktøjer.*

Nogle få universitetsbiblioteker tilbyder forskerne services, der er ud over det sædvanlige (som fx kurser i Reference Manager). Et eksempel er University of Leicester Library, der tilbyder kurser i anvendelse af Web 2.0-teknologier i forsknings-sammenhæng.

- *IT (software og hardware), fx til information management, og support heraf.*

IT kan være mange ting: referencehåndteringsværktøj, software eller hardware til dataindsamling, databehandling, -analyse, -visualisering eller arkivering af forskningsinformation, som litteratur, fysisk eller elektroniske forskningsdata. Det er forholdsvist sjældent at bibliotekerne tilbyder software ud over referencehåndtering. Nogle værktøjer supporteres end ikke på de andre afdelinger. Bournemouth University Library er et eksempel på en institution, der tilbyder software support fra bibliotekerne.

- *Akquisitionsservices, fx bogbestilling, artikler.*

Indkøb af bøger til forskerne er noget, der er i centrum for mange universitetsbiblioteker. Disse services omfatter dog som regel systemer til fremskaffelse af litteratur. På Stanford University Libraries & Academic Information Resources (SULAIR) supporteres man forskerne, og andre ansatte samt studerende, i form af køb af samfundsvidenskabelige data samt udvælgelse og anvendelse af statistisk og kvalitativ analyseværktøj. Dette udføres af deres Social Science Data and Software afdeling (SSDS).

• *Publikationsservices, fx "hosting" af tidsskrifter, forsknings evaluering/registrering, copyright.*

Som tidligere nævnt er der mange universitetsbiblioteker, der har publikationsplatforme og tilbyder services via denne – men ofte ikke kun til egne forskere – og ofte for et gebyr. Men det er dog stadig ikke en udbredt service. En service der skiller sig ud er Igitur på Utrecht Library. Med hensyn til support ved publicering, forfatter-rettigheder og ansvar, er det almindeligt at bibliotekerne informerer om copyright og plagiat, Open Access – både grøn og gylden. Grøn OA tilbydes ofte i form af institutionelle repositories, men kun sjældent tilbyder institutionerne også gylden OA-publicering. Eksempler på dette er University of Oregon, Harvard University og University of California, Berkeley.

• *Forsknings-workflow services, fx metoder, værktøj, data management/lagring, virtual research environments.*

Forskerservices der drejer sig om selve forskningsprocessen er ret sjældne. De vedrører typisk kun de initiale faser med litteratursøgning eller de afsluttende faser fx med forskningsformidling og publicering. Men megen forskning skaber og behandler mange andre typer af information end litteratur. Det kunne være primære forskningsdata (evt. initialt behandlede), eller information skabt eller udvekslet i en social kontekst. Et godt eksempel på dette er University of Utrecht Libraries "Virtual Knowledge Centers and Dataverse", der er baseret på Harvard University's Dataverse. Eksempler på netværksdannelse og anvendelse af de mere sociale aspekter i forsknings-workflowet kan findes på University of Oxford and Charles Darwin University.

• *Forskningsformidling, fx ekspertdatabaser, anvendelse af repositories.*

Forskningsformidling via institutionelle repositories og ekspert databaser er ret almindelige. Men de fleste universitetsbiblioteker fokuserer på formidling af metadata af lokal forskning og de dertil hørende fuldttekst publikationer. Harvard University's DASH er et eksempel på et repository, der er beregnet til andre typer af videnskabeligt indhold end artikler, fx bøger, bogkapitler, working papers og rapporter. University of Leicester Library yder personlig service i forbindelse med forskningsformidling ved fx at checke copyright på materiale, der skal arkiveres.

Plan, Do, Check, Act

Men én ting er at tilbyde en service. De skal også evalueres, hvilket er ret almindeligt, men det er blot ikke alle steder at evalueringerne bruges til noget. På The National Library of Singapore anvender man en specifik model (PDCA – Plan, Do, Check, Act), der naturligt fører til en konsekvens af evalueringen, som fx justeringer i udførelsen, ændringer i markedsføringen eller ophør af den enkelte service.

De fleste biblioteker er enige i, at en succesfuld service sparer forskeren tid, brander biblioteket og bruges meget eller hyppigt. Det tager tid og hårdt arbejde at udvikle og drive services

af høj kvalitet og at sprede kendskabet til dem blandt forskerne. Men selvom det er en kostbar affære, er det et nødvendigt indsatsområde.

Selvom der er plads til udvikle nye services, er det nødvendigt at de udvikles i overensstemmelse med forskernes behov. Derfor er det anbefalelsesværdigt at forsøge at kortlægge deres workflow og herigennem identificere, hvor behovene er. Det er ikke nok bare at spørge, hvad forskerne kunne tænke sig biblioteket gjorde for dem, for det er karakteristisk at kendskabet til, hvilken ekspertise bibliotekerne kan stille til rådighed, ikke er udbredt blandt forskerne. Så udviklingen af services bør drives som et samarbejde mellem bibliotek, universitet og deres IT-afdelinger i fællesskab. Et klart billede af, hvordan forskerne arbejder, vil helt sikkert give et bedre udgangspunkt for udvikling af relevante supportservices.

Mere tid til bedre forskning

Det er alt i alt en klar overvejelse, at universitetsbibliotekerne formulerer en strategi på området og skaber nogle mål både for institutionens arbejde på området, men også for den enkelte service. Der bør dedikeres midler til at drive og udvikle services for. De eksisterende services bør koordineres biblioteket og universitetet imellem gennem et tættere samarbejde. Strukturen med de store fakultetsbiblioteker og mindre institutbiblioteker virker som det bedst mulige grundlag for udvikling af tættere kontaktflader mellem institutionerne.

Et overblik over de services, der rent faktisk udbydes, og formidling af dette er nødvendigt, hvis de skal synliggøres overfor brugerne. Der er brug for mere viden om, hvilke behov forskerne har, for at sikre tilgængeligheden af relevante forskerservices, der lever op til definitionen: mere tid til bedre forskning.

Samarbejde med andre biblioteker kan være meget frugtbart, men udnyttes ikke. Dette kan oplagt forbedres. I denne forbindelse har Bertil Dorch taget initiativ til oprettelsen af et nyt forum i DF-regi: Netværk for ForskningsUnderstøttende Services (NEFUS). Der er kick-off møde den 2. november på CBS.

Forskningsbibliotekerne bør positionere sig som en uundværlig del af forskningsinfrastrukturen. Forskningens og forskningsbibliotekernes virkelighed ændrer sig, og det er af afgørende betydning, at bibliotekerne tilpasser sig herefter. Hvis vi kan udvikle os til at være Partners in Crime – eller "Partners in Science", som det formuleres i Utrecht – kan vi øge vores understøttelse af forskningen til glæde for alle.

Noter

¹ DEFF - Styrelsen for Bibliotek og Medier, *The Future of Research and The Research Library*, 2009

² Dette er gjort i rapporten, som udkommer snart: "Best practices in Research Support Services". Larsen, Asger V., & Thea M. Drachen, *Best practices in Research Support Services*, KUBIS Videncenter for Videnskabelig Kommunikation, 2010.

³ Medlemmer af IARU, nordiske forskningsbiblioteker, partner-biblioteker, "de kendte" og biblioteker identificeret ved at scanne internettet.